

Täysistunto

Torstai 6.6.2024 klo 16.02—20.59

11. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran toimintakertomus vuodelta 2023

Kertomus K 4/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 7/2024 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 7/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelua, edustaja Puisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.33 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Hyvä puhemies, edustajat! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön Sitran vuoden 2023 toimintakertomuksesta.

Sitra määrittelee itsensä tulevaisuustaloksi. Se aloitti työnsä vuonna 1967 tutkimus- ja kehitysrahoittajana ja on kehittynyt vuosikymmenten aikana monipuoliseksi ajatushautomoksi, kokeilujen edistäjäksi ja yhteistyöalustaksi. Tulevaisuustalolle muutosten seuraminen ja ennakointi on olennaista myös sen oman organisaation ja toimintatapojen kehittämisessä.

Talousvaliokunta antaa vuosittain mietintönsä Sitran kertomuksesta. Rahasto on eduskunnan vastattavana oleva itsenäinen julkisoikeudellinen rahasto, jonka hallintoa valvoo ja toiminnan periaatteista päättää eduskunnan valitsema hallintoneuvosto. Rahaston tavoitteena on edistää Suomen vakaata ja tasapainoista kehitystä, talouden määrällistä ja laadullista kasvua sekä kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteistyötä toimimalla erityisesti sellaisten hankkeiden toteuttamiseksi, jotka vaikuttavat kansantalouden voimavarojen käyttöä tehostavasti tai tutkimuksen ja koulutuksen tasoa kohottavasti taikka jotka selvittävät tulevaisuuden kehitysvaihtoehtoja. Talousvaliokunta korostaa Sitran itsenäistä roolia ajatuspajana ja arvioi mietinnössään Sitran toiminnan painopisteitä ja kehittämistarpeita yleisesti.

Sitran toiminta vuonna 2023 on perustunut vuonna 2020 linjattuun strategiaan, ja samalla on käynnistynyt työ uuden strategian laatimiseksi. Sitran teemoina ovat olleet reilu datatalous, demokratia ja osallisuus sekä kestävyysratkaisut. Ennakoinnissa ja koulutustoiminnassa keskeisiä kohokohtia ovat olleet Megatrendit 2023 -katsaus, kestävä talouspolitiikan johtamiskurssi ja uuden EU:n tulevaisuuden johtamiskoulutuksen käynnistyminen.

Vuonna 2023 valmistui reilun datatalouden kansallinen tiekartta. Työhön osallistui yli 700 asiantuntijaa, ja verkosto käynnisti yli 20 uudistusta muutoksen vauhdittamiseksi. Reilua datataloutta Sitra on pyrkinyt edistämään myös useiden käytännönläheisten kokeilujen kautta. Näistä esimerkkejä ovat muun muassa digitaalisten hoitomuotojen kokeilut, sata-maliikenteen älykäs ohjaus ja digitaaliset tuotepassit. Sitra on edistänyt datataloutta myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2024 vp

EU:n tasolla julkistamalla seuraavalle komissiolle suosituksia Euroopan datastrategiaksi sekä edistämällä terveysdatan hyödyntämistä.

Demokratian ja osallisuuden teemassa Sitra on kokeilut uusia menetelmiä esimerkiksi toteuttamalla hyvinvointialueilla niin sanotun puntaroivan demokratian kokeiluja asukaspaneelien muodossa. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös käynnissä olevaan työhön lainsäädäntöprosessien läpinäkyvyyden kehittämiseksi. Tarkoituksena on luoda valtioneuvoston käyttöön uusi lainsäädäntöhankkeiden digitaalinen suunnittelumalli.

Kestävyyssratkaisujen osalta Sitra on kehittänyt konkreettisia työkaluja yritysten luontojalanjaljen laskentaan. Sitra on mukana myös alan EU-vaikuttamistyössä. Sitran edelläkävijäyys kiertotaloustyössä on saanut laajaa kansainvälistä huomiota, ja Sitran osaamista on hyödynnetty esimerkiksi YK:n piirissä kiertotalousratkaisujen työkalupakin koostamisessa.

Hyvä puhemies! Talousvaliokunta on aiemmin Sitran toimintaa arvioidessaan kiinnittänyt huomiota tarpeeseen linkittää Sitran työtä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon eri tasoilla ja siten hyödyntää työn tuloksia nykyistä laajemmin. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2023 toiminnassa monet elementit ilmentävät tämän tavoitteen toteutumista varsin monipuolisesti. Sitran toiminnan tulee näkyä ja sen työn tuloksia on tärkeää hyödyntää kaikilla päätöksenteon tasoilla ja maantieteellisesti kattavasti paikallinen, alueellinen, kansallinen, EU:n ja kansainvälinen taso huomioon ottaen.

Sitralla voi olla merkittävä osa myös innovaatiotoiminnan ja järjestelmän osana. Sitran tehtävänä tässä on toimia ennen muuta sillanrakentajana ja vahvistaa tki-päätösten tietopohjaa ja innovaatiojärjestelmän kykyä toimia strategisesti.

Sitran toimintavapaus itsenäisenä tulevaisuustalona edellyttää vastinparikseen uskottavaa ja jatkuvaa toiminnan arviointia ja mittareiden kehittämistä. Toisaalta on tunnistettava myös se, että Sitran toiminnan luonteeseen sisältyy oikeus epäonnistua, eikä merkittävä osa sen työn tuloksista ole kvantitatiivisin mittarein arvioitavissa. Lisäksi toiminnan tulosten käyttöönotto ja hyödyntämisen laajuus jää viime kädessä muiden tahojen päätöksenteosta riippuvaiseksi.

Sitran uusi strategia julkaistaan tässä kuussa. Se ajoittuu tilanteeseen, jossa monet viimeaikaiset kehityskulut haastavat Sitraa uudistumaan. Suuria yhteiskunnallisia ongelmia, jotka vääjäämättä näkyvät myös Sitran työn suuntaamisessa, ovat muun muassa väestön ikääntyminen, talouden kasvun tyrehtyminen sekä muuttunut turvallisuusympäristö. Vaikeassa ympäristössä on tärkeää keskittyä olennaiseen, ja Sitran lakisääteinen perustehtävä on entistäkin ajankohtaisempi. Tässä ajassa korostuu myös tuon tehtävän yhteiskunnan resilienssiä vahvistava merkitys. Samalla Sitran tulee olla entistäkin notkeampi reagoimaan mahdollisiin uusiin yllätyksiin ja epäjatkuvuuksiin ja suuntaamaan tarvittaessa toimintaansa uudelleen nopeastikin. Tähän tarvitaan myös strategisempaa, koko Sitran toiminnan läpileikkaavaa ennakkointia.

Talousvaliokunta korostaa myös jatkuvuuden merkitystä niillä aloilla, joilla Sitra on luonut edelläkävijänä asiantuntemusta, jota on perusteltua hyödyntää laajasti ja pitkällä aikajänteellä. Sitran toiminnassa on kyse myös ratkaisujen löytämisestä pitkän aikavälin haasteisiin, eikä ketteryuden tavoittelu toiminnassa saisi toimia tätä tavoitetta vastaan.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy kannanotton kertomuksen johdosta. Kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. Mietintö on yksimielinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Niemi.

18.40 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa rouva puhemies! Oikein paljon kiitoksia talousvaliokunnan puheenjohtajalle, edustaja Puistolle. — Itse olen nyt viidettä vuotta Sitran hallintoneuvoston jäsenenä, ja näinä aikoina tulemme näkemään melkoisia muutoksia. Meillä on jo ensi viikolla Sitran seuraava kokous, ja siellä kuulemme varmasti yliasiamies Atte Jääskeläiseltä näistä viimeisistä muutoksista, mitä he ovat tekemässä siellä Sitrassa. Uskon, että niillä saadaan hyvin paljon hyvää aikaiseksi meidän yhteiskunnalle.

En pidennä tätä puhettani siinä mielessä, mutta haluan kuitenkin nostaa esille yhden hyvin tärkeän asian, mitä siellä on kehitetty, ja se on tämä tekoöly. Jos tekoöly saadaan täydessä mitassaan esimerkiksi meidän kaikille hyvinvointialueille tuomaan sinne tekoölyn myötä erilaisista paperiasioista luopumista, niin sillä saadaan suuret säästöt ja iso määrä esimerkiksi lääkäreitä ja hoitajia tekemään sitä oikeaa hoito- ja lääkarintyötä eikä pelkästään papereiden siirtämistä taholta toiselle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Huhtasaari.

18.42 **Laura Huhtasaari ps:** Arvoisa puhemies! Suomella on todellakin monenlaisia erilaisia ongelmia. Kuten talousvaliokunnan puheenjohtaja Sakari Puisto toi esille, meillä esimerkiksi ikääntyminen, tämä väestöpyramidi, on erittäin haasteellinen, mutta 15 vuoden päästä meidän suuret ikäluokat ovat ehkä suurimmaksi osaksi poistuneet jo taivaan kotiin, ja sittenhän tämä väestöpyramidi vähän tasaantuu. Mutta se ei poista silti sitä ongelmaa, että Suomessa ei ole ollut kasvua viimeiseen 15 vuoteen, ja ilman kasvua me voimme puhua vain siitä loistavasta menneisyydestä, mitä Suomessa on ollut.

Olen sitä mieltä, että Sitralla on ollut paljon roolia ja voi olla paljon roolia jatkossa talouden buustaamisessa. Tämä on semmoinen asia, mihin me tarvitsemme ratkaisuja ja innovaatioita ja ideoita ja niiden eteenpäinviemistä. Toivonkin, että tämä kasvu olisi sellainen, missä meillä kaikilla olisi katse, koska ilman kasvua ja taloudellista hyvinvointia me emme kukaan pysty tukemaan niitä arvoja, joita kaikki täällä yhdessä jaamme, eli ihmis-oikeuksia ja demokratiaa ja meidän hyvinvointivaltiota.

Se, miksi meillä ei ole rahaa näihin nykyisiinkään palveluihin, mitkä meillä on jäljellä, ja miksi Suomi rahoittaa niitä velalla, on se oikea ongelma, ja siksi myös uskon, että Sitra voi olla ratkaisemassa sitä ja auttamassa Suomea tässä haastavassa tilanteessa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kivelä, Mai.

18.43 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti: Itse aloitin Sitran hallintoneuvostossa viime vuoden aikana, ja on ollut hienoa perehtyä Sitran työhön sen roolin kautta oikein kunnolla. Itse kyllä ajattelen, että Sitra tekee arvokasta työtä ja paljon sellaista arvokasta työtä, mikä ei välttämättä sitten edes tänne asti näy, ja uskon kyllä, että tällaisen työn merkitys tulee myös entisestään vain kasvamaan esimerkiksi liittyen tähän ennakkointityöhön, liittyen demokratiakysymyksiin ja näihin kestävyysratkaisuihin.

Mutta halusin sanoa sen, että koska itse olen myös talousvaliokunnan jäsen ja en päässyt tähän ratkaisevaan käsittelyyn, kun tätä mietintöä tehtiin — olin toki näissä kuulemisissa ja keskusteluissa mukana — olisin vain todennut, että olen kyllä myös tämän talousvaliokunnan mietinnön takana. Mielestäni siellä on hyviä huomioita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2024 vp

Yksi nosto, joka liittyy tähän ympäristö- ja talouskysymysten yhdistämiseen: Eli kun siellä sanotaan, että valiokunta korostaa Sitran työn merkitystä luonnon ja talouden välisen kytkösten hahmottamisessa ja tuomisessa julkiseen keskusteluun sekä osaksi päätöksentekoa, niin mielestäni tämä on tärkeä nosto valiokunnalta, ja ajattelen, että tässä Sitra on tehnyt hyvää työtä. Esimerkiksi tässäkin kertomuksessa nostetaan esille tämä työ, jota on tehty yritysten luontojalanjälkimenetelmien kehittämisessä. Tämä on just sellaista todella konkreettista, tärkeää työtä, jota me tarvitaan ja jota yritykset myös haluavat. Sen takia ehkä vielä tähän edelliseen puheenvuoroon, jossa korostettiin kasvun ja taloudellisten näkökulmien huomioita, nostaisin kyllä vielä esille sen, että ilman tätä kestävää ympäristöä, ilman sitä, että meidän luonto säilyy elinkelpoisena, sellaisessa toimintaympäristössä ei sitä taloudellista hyvinvointia ole myöskään mahdollista rakentaa. Senkin takia pidän hyvin perusteltuna sitä, että ympäristökysymykset ovat tässä vahvasti läsnä ja toivottavasti ovat jatkossakin mukana. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Tynkkynen, Oras.

18.46 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelemme Sitran toimintakertomusta vuodelta 23. Avoimuuden nimissä on syytä sanoa tähän alkuun, että olin itse Sitran palkkalistoilla kyseisen vuoden ensimmäiset kuukaudet.

Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Puisto edellä kuvasi hyvin sitä, miten Sitran rooli on vuosikymmenten saatossa muuttunut ja sen kuuluukin muuttua, ja sen takia on luontevaa, että nyt strategiaa uudistetaan. Samalla pidän tärkeänä, että Sitran uudistuessa säilytetään myös se, mikä Sitrassa on ollut ja on edelleen arvokasta.

Itse lähestyn kysymystä aika ison luokan periaatteiden kautta. Ajattelen, että Sitran yksi keskeinen vahvuus suomalaisessa yhteiskunnassa on sen kyky kurottaa riittävän pitkälle tulevaisuuteen, tarttua sellaisiin aiheisiin, joista tässä salissa ei tyypillisesti vielä tänään puhuta, mutta joista ehkä puhutaan vuoden tai viiden tai kymmenen vuoden päästä tai ainakin pitäisi puhua, koska sen kaltaisia riittävän pitkälle tulevaisuuteen kurkottavia tahoja tässä maassa on kovin vähän.

Itse ajattelen myös niin, että en Sitralta odota niinkään työtä, joka vahvistaa omia näkemyksiäni, vaan ennen kaikkea sellaista työtä, joka haastaa sitä, miten tällä hetkellä joistakin asioista ajattelen. Sen takia olen erityisen tyytyväinen, jos Sitra onnistuu tarttumaan sellaisiin asioihin ja avauksiin, jotka pistävät itsenikin miettimään ja arvioimaan uudelleen asioita uudesta näkökulmasta.

Meidän eduskunnan järjestelmässä talousvaliokunta on tunnetusti Sitran kotipesä. Mutta olen itse väläyttänyt myös sellaista ajatusta, että jotta tämä Sitran laaja työ, josta tosiaan — niin kuin edustaja Kivelä edellä totesi — ehkä aika isokin osa saattaa jäädä näkymättömäksi, saataisiin paremmin nivottua osaksi tätä meidän eduskunnan työtä, ei välttämättä olisi huono ajatus kokeilla tulevaisuusvaliokunnassa sitä, että ajoittain Sitra tulisi raportoidaan työnsä tuloksista, vaikka eri aiheista tai näkökulmista aina kerrallaan. Jos vaikka kolmen tai kuudenkin kuukauden välein tällainen katsaus saataisiin, niin varmistettaisiin, että se Sitran aika laajamittainen työ, joka myös on aika — sanotaanko — isolla rahalla tehty, ei menisi hukkaan vaan saavuttaisi meidät kansanedustajat sitten ainakin tulevaisuusvaliokunnan kautta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Mai Kivelä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2024 vp

18.49 **Mai Kivelä vas:** Kiitos, arvoisa puhemies! Edellisestä edustaja Tynkkysen hyvästä puheenvuorosta halusin vielä jatkaa, että mielestäni tämä ehdotus tulevaisuusvaliokuntaan liittyen oli hyvä. Ehdottomasti, kun Sitraakin miettii uusia tapoja olla, on hyvä, että mekin täällä voisimme sitten rohkeammin miettiä uusia tapoja meidän päässämme tämän toiminnan suhteen.

Halusin myös kompata sitä, että vaikka itse pidin tässä ympäristökysymyksiä puolustavan puheenvuoron äsken, niin ehdottomasti olen useassa yhteydessä peräänkuuluttanut siitä, että mielestäni olisi hyvä, jos Sitra on rohkea. Ei tarvitse miellyttää kaikkia. Siihen toki kuuluisi myös se, että uskalletaan esittää sellaisiakin ajatuksia, jotka ehkä eivät tässä ajassa vielä ole kaikkien hyväksymiä. Toisaalta ajattelen, että siihen osaltaan kuuluu myös se, että pitää olla mahdollisuus epäonnistua ja tehdä sellaisia kokeiluja, joista kaikki eivät välttämättä kannata pitkälle. Sitäkin tässä mietinnössä minun mielestäni ihan hyvin avattiin.

Ennen kaikkea itse toivon rohkeutta ja jonkinasteista uskallusta olla myös radikaali. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 4/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.